

---

# Nederlandse Taalunie

# Voorzetten 3

J. de Rooij & W. Haeseryn  
Spelling

*Wettelijke en bestuurlijke aspecten*

*Wolters-Noordhoff Groningen*

*Wolters Leuven*

---

J. DE ROOIJ & W. HAESERYN

**Spelling en spellingregeling**

Wettelijke en bestuurlijke aspecten

NEDERLANDSE TAALUNIE VOORZETTEN 3

Wolters-Noordhoff Groningen Wolters Leuven

0 1 2 3 4 5 89 88 87 86 85

*Copyright © 1985 Wolters-Noordhoff bv Groningen, The Netherlands*

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotocopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

ISBN 90 01 76310 3

- 1 W. Haeseryn & J. de Rooij *Grammatica*
- 2 W. Haeseryn *Terminologie*
- 3 J. de Rooij & W. Haeseryn *Spelling en spellingregeling – wettelijke en bestuurlijke aspecten*
- 4 J. de Rooij *Spelling en spellingregeling – inhoudelijke aspecten*
- 5 F. Montens & A. G. Sciarone *Nederlands bij buitenlanders*

## **Inhoud**

- 1 Inleiding – 5
  - 2 Wat wordt er geregeld? – 5
  - 3 Hoe wordt er geregeld? – 10
    - 3.1 *Fasering* – 10
    - 3.2 *Consistentie* – 14
  - 4 Voor wie wordt er geregeld? – 20
- Bibliografie – 22

## **I** **Inleiding**

5

Deze notitie is een 'verslag van leeservaringen'. In opdracht van de Nederlandse Taalunie werden de tekst van het Belgische Spellingbesluit van 1946, van de Nederlandse Spellingwet van 1947, alsmede die van enkele koninklijke besluiten en ministeriële circulaire's die op spelling betrekking hebben, gelezen met de ogen van een neerlandicus. Enkele bevindingen die daarbij opgedaan werden, kunnen consequenties hebben die het vakgebied van de neerlandicus te buiten gaan. Deze worden in de notitie uitdrukkelijk als zodanigesignaleerd.

De informatie over de Belgische wettelijke regeling werd verkregen via het Belgische Ministerie van Onderwijs. De bedoelde Nederlandse teksten werden aangetroffen in het boekje *De spelling van de Nederlandse taal* (3e, bijgewerkte druk, Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, 1980), waarin ook aandacht besteed wordt aan de samenwerking tussen Nederland en België op het gebied van de spelling.

## **2** **Wat wordt er geregeld?**

### **2.1**

Wie als neerlandicus de teksten van het Spellingbesluit van de Prins-Regent van 9 maart 1946 (Belgisch Staatsblad van 5 april 1946) en van de wet die officieel omschreven wordt als 'Wet van 14 Februari 1947, houdende voorschriften met betrekking tot de schrijfwijze van de Nederlandsche taal' (Staatsblad 1947, no. H 52), leest en met elkaar vergelijkt, vallen twee dingen in het bijzonder op. Het ene betreft vormelijke verschillen, het andere een inhoudelijk aspect van de beide wetsteksten.

De formulering van de gegeven spellingvoorschriften en de in uitzicht gestelde regelingen in artikel 1 van de Nederlandse wet komt, afgezien van het weglaten van de voorbeelden, nagenoeg overeen met die van de bijlage bij het Belgische besluit. (De leden 6 t.m. 11 van bedoeld artikel vallen in dat besluit onder de overgangsbepalingen.) Beide teksten gaan immers terug op de voorstellen in het rapport van een in 1945 ingestelde gemengde Nederlands-Belgische commissie.

Toch doet zich een opmerkelijk verschil voor. In tegenstelling tot de Belgische tekst bevat de Nederlandse merkwaardig genoeg nergens het woord 'spelling'; er wordt uitsluitend gebruik gemaakt van de term 'schrijfwijze'. Dit geldt trouwens niet alleen voor de

genoemde wet, maar ook voor de drie koninklijke besluiten die in het boekje *De spelling van de Nederlandse taal* voorkomen.

#### OPMERKING

6

Een juridisch-technisch verschil t.a.v. de in het vooruitzicht gestelde regelingen is dat de Nederlandse tekst telkens spreekt van een nader te nemen 'algemene maatregel van bestuur'. De Belgische tekst laat zich niet uit over de te volgen procedure; in die tekst is alleen sprake van 'een samen te stellen volledige woordenlijst'. Op deze en ander kwesties van procedurele aard - zoals de vraag waarvoor precies een wet(swijziging) vereist is en wat een minister kan regelen en, daarmee samenhangend, de vraag of mogelijke verschillen tussen beide landen het gezamenlijk nemen van maatregelen kunnen bemoeilijken (vgl. het boekje *De spelling* enz., 1980: 84 en Couvreur, 1972: 294) - wordt in deze notitie niet nader ingegaan. Dit behoort tot het terrein van ter zake deskundigen.

Een onderscheid wat de aard van de te verwachten regelingen betreft, wordt aangestipt in 3.1.1.

Naar de inhoud bevatten het Besluit en de Wet niet alleen bepalingen over spelling, maar ook over grammatica. Er worden immers voorschriften gegeven of in uitzicht gesteld over - we citeren uit de Nederlandse wet - 'de uitgangen *-e* en *-en* van het lidwoord *een*, van *geen* en van de bijvoeglijke bezittelijke voornaamwoorden *mijn*, *uw*, *zijn*, *hun* en *haar*' (lid 4), 'de naamvalsuitgang *-n* bij lidwoorden, voornaamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en daarmee gelijkstaande woorden' (lid 5), alsmede 'het voornaamwoordelijk gebruik en het gebruik van tweede-naamvalsvormen als *der*, *dezer*, *zijner*, enz.' (lid 10).

Het ligt voor de hand zich af te vragen of de twee geconstateerde feiten samenhangen. Heeft de Nederlandse wetgever door het systematische gebruik van de term 'schrijfwijze' willen aangeven, dat de wet niet alleen de spelling regelt, maar ook (enkele grammaticale aspecten van) de geschreven taal in het algemeen? In dat geval zou 'schrijfwijze' een duidelijk ruimere betekenis moeten hebben dan 'spelling', bijv. 'wijze waarop men de taal schrijft, wat orthografie en grammatica betreft'. Niet alleen de dagelijkse omgangstaal, maar ook de woordenboeken, geven echter geen steun aan deze opvatting. Het WNT vermeldt als betekenissen van *schrijfwijze*: '1. Wijze letters te vormen. 2. Wijze een taal of een woord te schrijven'. Zou men 'wijze een taal te schrijven' eventueel nog in de zojuist bedoelde betekenis kunnen opvatten, uit de (overigens weinige) voorbeelden blijkt geenszins dat dit bedoeld is. Van Dale (11e druk) geeft s.v. *schrijfwijze*: - '1 wijze van schrijven, van letters trekken; - 2 wijze waarop men woorden schrijft, spelt; spelling: *de schrijfwijze van De Vries en Te Winkel; de schrijfwijze met ij of y*; - 3 (w[einig] g[ebruikelijk]) schrijftrant', welk laatste woord elders wordt omschreven als 'schrijfstijl', wat niet wijst in de richting van de grammatica.

We kunnen dus wel aannemen dat het gebruik van de term

‘schrijfwijze’ niet bedoeld is als een verantwoording van het feit dat er in een ‘spellingwet’ tevens grammaticale voorschriften gegeven worden. De terminologie in het Belgische besluit lijkt dit te bevestigen.

7

Of de hier geconstateerde discrepantie tussen de titel van de wet ([...] houdende voorschriften met betrekking tot de schrijfwijze van de Nederlandsche taal) en haar inhoud (orthografische én grammaticale voorschriften) juridische bezwaren heeft, zal door anderen dan de schrijvers van deze notitie beoordeeld moeten worden. Waarschijnlijk lijkt het overigens niet; was het wél zo, dan zou ongetwijfeld al veel eerder iemand op dat idee gekomen zijn. Men is zich er namelijk altijd wel van bewust geweest dat spellingwetten, -besluiten, -commissies e.d. meer regelden dan spelling alleen, al zal dit bewustzijn niet bij alle betrokkenen op alle momenten even helder geweest zijn. Dat de verschillende spellingcommissies zich hiervan bewust waren, spreekt vanzelf: die bestonden immers grotendeels uit taalkundigen. Maar ook aan overheidszijde ontbrak dit bewustzijn niet, ten bewijze waarvan het volgende citaat moge dienen uit een circulaire van de Nederlandse Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen a.i. dd. 23 augustus 1955, die ‘uitvoerings bepalingen’ voor het gebruik van de Woordenlijst gaf: ‘Waar in deze richtlijnen wordt gesproken van het “gelijkmatig gebruik” van bepaalde *spelling- of taalvormen*, wordt hiermee bedoeld een dooreengebruiken van varianten – en dit geldt *meer nog voor de spelling dan voor het taalgebruik* – tegen te gaan’ (cursiveringen van schrijvers dezes) (aangehaald uit *De spelling van de Nederlandse taal*, p. 57).

## 2.2

Een enigszins andere vraag dan of het verantwoord is spelling en grammatica *in één wel* te regelen, is die naar de legitimiteit (niet alleen in juridische zin) van het geven van wettelijke voorschriften op het gebied van de Nederlandse taal *als zodanig*.

De spelling wordt meestal niet als een onderdeel van de taal beschouwd; ze wordt wel het ‘kleed van de taal’ genoemd. In ieder geval is de spelling een systeem om spraakklanken in letters weer te geven dat in principe willekeurig is. Men kan de eerste klinker in *lopen* spellen met één *o*, zoals nu, of met twee *o*’s, zoals vroeger en zoals nu nog in *loop*; men kan (vrijwel) dezelfde klank trouwens ook weergeven met *au*, *eau*, enz., zoals in het Frans of met *å*, zoals in het Zweeds. Om verwarring te voorkomen kan men hierover afspraken maken, en de uit die afspraken voortvloeiende regels kunnen op een bepaald moment door de overheid worden voorgeschreven.



Natuurlijk zou die overheid op zichzelf beschouwd ook kunnen voorschrijven dat bijv. de onregelmatige werkwoordstijden worden afgeschaft, zodat we naast *dopen-doopte* en *hopen-hoopte* ook *lopen-loop-te* en *kopen-koopte* zouden krijgen, wat voor jonge kinderen en Nederlands lerende anderstaligen even prettig zou zijn als een spellingvereenvoudiging. Maar geen enkele overheid zal dit voorschrijven en geen enkele burger zou dit aanvaarden, omdat hier in de taal zelf wordt ingegrepen, namelijk in de grammatica.

Toch is het tot niet-correct Nederlands verklaren – zoals de Woordenlijst doet – van wendingen als *de weergave van de besluiten der gemeenteraad* en *de moderne bouwkunst en zijn maatschappelijke betekenis* (omdat *raad* als mannelijk en *kunst* als vrouwelijk woord behandeld moet worden; vergelijk het wel correcte *de weergave van de besluiten der regering* en *de moderne bouwstijl en zijn maatschappelijke betekenis*) evenzeer een ingreep in de Nederlandse grammatica. Natuurlijk gaat het hier alleen om voorschriften voor de geschreven taal – wat voor de zojuist vermelde eventuele afschaffing van *liep* en *kocht* niet zou gelden –, en dan nog om een gebied van de spraakkunst waarop niet iedereen zich dagelijks beweegt (terwijl *lopen* en *kopen* wel alledaagse woorden zijn). Waarschijnlijk vooral om die redenen heeft het ‘grote publiek’ nooit een probleem gemaakt van de grammaticale voorschriften van de Woordenlijst, in tegenstelling tot de reacties op de spellingregels. De leden van de Woordenlijst-commissie wisten echter heel goed waar ze mee bezig waren en vonden het zelfs nodig zich min of meer te verontschuldigen, wat moge blijken uit een genuanceerd geformuleerde passage als: ‘Het scheen ons niet overbodig enigszins uitvoerig te wijzen op de onvolledige weerspiegeling van de werkelijke toestand door de geschreven taal, omdat hierin een zekere rechtvaardiging ligt voor een regelend ingrijpen in de schrijftaalgewoonten. Als de geschreven taal allerlei “natuurlijke” eigenaardigheden van het voornaamwoordelijk gebruik niet tot hun recht laat komen [...], dus in zekere mate “onnatuurlijk” is, behoeft men zich niet te veel scrupules te maken, wanneer men de schrijftaal op bepaalde punten tracht te richten of te corrigeren’ (blz. xv).

In de notitie *Grammatica* (W. Haeseryn & J. de Rooij) wordt nader ingegaan op de problematiek van de ‘normatieve grammatica’ in het algemeen. De zaak waar het hier om gaat, is de principiële vraag: is het verantwoord en gewenst – en zo ja, in hoeverre? – wettelijke voorschriften te geven op het gebied van de Nederlandse grammatica, al dan niet in één wet verenigd met voorschriften voor de spelling?

In verband met de taak van de Nederlandse Taalunie is deze vraag niet van principieel én praktisch belang ontbloot. Artikel 4, punt b van het Taalunieverdrag vermeldt immers dat de verdrag-

sluitende partijen besluiten tot: 'het gemeenschappelijk bepalen van de officiële spelling en spraakkunst van de Nederlandse taal'. Op grond van deze formulering zou de in de vorige alinea gestelde vraag dus bevestigend moeten worden beantwoord. Dit schijnt echter niet de bedoeling van de opstellers van het verdrag geweest te zijn, zoals kan worden afgeleid uit het voorlopige antwoord dat de verantwoordelijke minister, dr. A. Pais, op 28 april 1981 in de Tweede Kamer gaf op een desbetreffende vraag van het kamerlid drs. M. Beinema. ('Een nader standpunt ter zake' is geformuleerd in een brief van Pais aan Beinema, naar de minister op 23 juni 1981 in de Eerste Kamer meedeelde. Deze brief hebben wij echter noch via het archief van de Staten-Generaal, noch via de heer Beinema kunnen achterhalen.)

De Taalunie staat dus voor een keuze. Wordt er verdergegaan op de vroeger ingeslagen weg – die van het Spellingbesluit-1946 en de Spellingwet-1947 en de daaruit voortgekomen Woordenlijst – dan wordt er wél (zij het voor een beperkt gedeelte) 'spraakunst bepaald'. Wenst men dit niet, dan zal de bestaande spellingwetgeving als zodanig op de helling moeten.

### 2.3

De Spellingwet-1947 bevat nog een element waarvan men zich kan afvragen of het tot de spelling behoort. Artikel 1, lid 11 stelt namelijk naast enkele andere regelingen (bijv. voor de bastaardwoorden) een regeling van de schrijfwijze van 'historische namen' in het vooruitzicht. De commissie die onder de titel *Historische woorden* een 'Proeve van bewerking' uitgaf (naar onze informatie in 1963 in Den Haag; nadere aanduidingen in het - blijkbaar niet voor ruimere verspreiding bedoelde - boekje zelf ontbreken), en die blijkbaar identiek was met de Woordenlijstcommissie, schrijft hierover: 'Het is duidelijk, dat een regeling voor de schrijfwijze van zulke namen slechts een verwijderd verband houdt met de regeling die geldt voor de Nederlandse taal in het algemeen en met name die voor de bastaardwoorden. De voor bastaardwoorden vastgestelde regels hebben hier dus maar een zeer betrekkelijke waarde. Zo is er, om een voorbeeld te geven, in het feit dat volgens die regels bastaardwoorden als *filosofie* en *fonogram* uitsluitend met *f* worden geschreven, op zichzelf nog geen aanleiding gelegen om ook in Griekse namen als *Philo*, *Xenophon* een dergelijke 'vernederlandsing' van *ph* tot *f* toe te passen' (blz. 2).

Is de wetstekst dus misschien wat minder gelukkig door het 'in één adem' noemen van bastaardwoorden en historische namen, het gaat hier in ieder geval om het in letters weergeven, volgens een voor het Nederlands geschikt systeem, van taalelementen (uit

andere talen), zodat we ten minste van een randgebied van de spelling kunnen spreken. Een dilemma zoals hierboven t.a.v. spelling en grammatica omschreven, doet zich hier niet voor.

### 3

## Hoe wordt er geregeld?

In deze paragraaf zullen twee aspecten worden behandeld van de manier waarop de spelling (en delen van de grammatica: zie paragraaf 2) van het Nederlands sinds 1946/1947 is geregeld: de geleidelijke uitwerking en invoering van de verschillende in het Spellingbesluit en de Spellingwet genoemde elementen (fasering: 3.1) en de onderlinge overeenstemming van de verschillende van overheidswege gegeven regels en richtlijnen (consistentie: 3.2).

### 3.1 Fasering

#### 3.1.1

In de Spellingwet-1947 wordt bepaald dat de schrijfwijze volgens De Vries en Te Winkel de officiële spelling is, met inachtneming van een aantal regels. Deze regels worden ten dele in de wet zelf gegeven (de spelling van *e/ee, o/oo, s/sch* en het facultatief stellen van *-e* en *-en* na *een, geen, mijn, uw, zijn, hun* en *haar*, alsmede van de naamvals-*n* bij lidwoorden en bijvoeglijke (voor)naamwoorden), ten dele wordt een nadere regeling in het vooruitzicht gesteld. Dit laatste betreft:

- de spelling van Nederlandse aardrijkskundige namen
- de spelling van historische namen
- de spelling van bastaardwoorden
- de spelling van tussenklanken in samenstellingen
- de voornaamwoordelijke aanduiding (in de wet minder duidelijk 'het voornaamwoordelijk gebruik' genoemd)
- het gebruik van genitiefvormen als *der, dezer* en *zijner*.

Hetzelfde geldt met één uitzondering voor het Spellingbesluit van 1946. De uitzondering is dat noch in de tekst van het Belgische besluit, noch in het daaraan voorafgaande advies van de Minister van Openbaar Onderwijs sprake is van historische namen. (In de inleiding van de onder 2.3. genoemde lijst *Historische woorden* worden wet en besluit ten onrechte op één lijn gesteld.) Of het hier een (later goedge maakte) omissie betreft, dan wel of hier opzet in het spel is, hebben we niet kunnen achterhalen. In ieder geval behoorde een advies over de spelling van historische namen wel tot de taak van de *gemengde* Woordenlijstcommissie van 1947 (zie *De spelling van de Nederlandse taal*, p. 79).

Men kan van mening verschillen over de vraag of het beter is een wet pas uit te vaardigen als voor alles wat men wil regelen de nodige regels en richtlijnen uitgewerkt zijn, dan wel te beginnen met de wet, en de concrete voorschriften (ten dele) in een later stadium te geven. Kiest men voor het tweede, dan is een niet te groot tijdsverloop tussen wet en nadere uitwerking gewenst. Hoeveel tijd er maximaal mag verlopen, is natuurlijk weer een andere vraag waarover meningsverschil mogelijk is. Als er echter ruim 38 jaar na inwerkingtreding van een wet voor bepaalde nader te regelen onderdelen nog steeds geen regeling bestaat - wat het geval is voor de spelling van historische namen en de (aan de Nederlandse leden van de commissie toevertrouwde) Nederlandse aardrijkskundige namen; de aardrijkskundige namen in België (althans de gemeentenamen) zijn door een besluit van 20 december 1949 (BS 29 december 1949) aan de nieuwe spelling aangepast<sup>1</sup> - lijkt de grens wel overschreden te zijn.

De andere hierboven genoemde onderdelen zijn geregeld in de *Woordenlijst van de Nederlandse taal*, die in 1954 werd gepubliceerd. Men kan zich afvragen waarom deze zaken in zeven jaar geregeld waren en de spelling van de Nederlandse aardrijkskundige namen en de historische namen nog steeds op regeling wachten. Is een regeling van de laatste twee onderdelen zoveel moeilijker dan die van de andere? Is zo'n regeling minder dringend? Zijn er organisatorische, politieke, economische of nog andere factoren in het spel die tot deze vertraging geleid hebben? Of is een regeling intussen minder gewenst en is van uitstel dus eigenlijk afstel gekomen? Deze en dergelijke vragen kunnen alleen door ingewijden beantwoord worden.

Uit een brief van 21 augustus 1963, n.a.v. de aanbieding van de lijst *Historische woorden* (Proeve van bewerking) geschreven aan de voorzitter van de Woordenlijstcommissie, professor Van Haeringen, kan afgeleid worden dat men absolute voorrang wilde geven aan een bevredigende oplossing van de kwestie van de bastaardwoorden. De Belgische verantwoordelijke minister, R. van Elslan-de, schrijft daarin nl. dat de publikatie van 'een lijst der historische en aardrijkskundige namen thans niet opportuun is, daar inmiddels een commissie opdracht ontving niet alleen om de dubbele spelling te voorkomen voor de bastaardwoorden, maar tevens om voorstellen te doen in de richting van een consequente vernederlandsing van deze bastaardwoorden' (geciteerd naar een medede-

<sup>1</sup> Het betreft hier - in uitvoering van de wet van 26 mei 1882 - de vaststelling van de schrijfwijze der gemeentenamen naar aanleiding van de herziening van de rangschikkingstabel der gemeenten na de volkstelling van 31 december 1947.

ling van prof. dr. W. Couvreur, lid van beide commissies).

Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van een regeling voor historische namen en Nederlandse aardrijkskundige namen, kan gelegen zijn in beduchtheid voor telkens weer opblaaierende spellingonrust en in de perikelen omtrent een regeling voor de basistaardwoorden. Een probleem bij de Nederlandse aardrijkskundige namen zou verder kunnen zijn, dat het hier aanduidingen van "publiekrechtelijke lichamen" (provincies, gemeenten, waterschappen, veenschappen en veenpolders) betreft, die door de wet beschermd zijn en alleen langs wettelijke weg gewijzigd kunnen worden (Van der Meulen, 1971: 92), met alle procedurele moeilijkheden van dien.

T.a.v. de wenselijkheid van een regeling voor de aardrijkskundige namen, moeten hier nog een aantal andere problemen gesignaleerd worden.

Ten eerste bestaat er in de huidige situatie een verschil tussen België en Nederland, terwijl het toch de bedoeling van de beide landen was te komen tot "een eenvormige schrijfwijze van de Nederlandse taal, geldig in Nederland en in België" (geciteerd uit het Belgische besluit). In België wordt bijv. *Eeklo* gespeld (was vroeger: *Eekloo*), in Nederland daarentegen (althans officieel) *Heiloo* en *Elsloo*. Zo is het ook mogelijk dat aan de ene kant van de rijksgrens *De Klinge* (Oost-Vlaanderen) gespeld wordt, aan de andere kant van de grens *Clinge* (Zeeuws-Vlaanderen).

Ten tweede is er ook geen eenvormigheid binnen Nederland zelf. Tegenover *Heiloo*, *Elsloo*; *Roosendaal*; *Cuijk*; *Schaesberg*; *Oisterwijk* staan bijv. respectievelijk *Groenlo*, *Hengelo*; *Rozendaal* (bij Arnhem); *Nieuwkuijk* (sic); *Schaarsbergen* (bij Arnhem); *Oosterhout*.

Voorts geeft de bestaande 'voorlopige' regeling aanleiding tot verwarring. Volgens de officiële voorschriften behouden de Nederlandse aardrijkskundige *namen* (in afwachting van een regeling) hun spelling. De regels voor de vereenvoudiging van *ee*, *oo* en *sch* zijn er immers niet op van toepassing verklaard (overgangsbepaling 1a van het Besluit; artikel 1, lid 6 van de Wet). Dat geldt dus bijv. voor *het Sneeker Meer*. In *afleidingen* van aardrijkskundige namen echter wordt volgens bepaling 1b, resp. artikel 1, lid 7, de onmiddellijk aan het achtervoegsel voorafgaande lettergreep van het grondwoord (bijv. *Sneek*) vereenvoudigd wat de *ee* en *oo* betreft, zodat we dus krijgen *Sneker zeilwedstrijd* (met één *e*; voorbeeld uit de Belgische tekst), voorzover die afleidingen 'niet van zoodanige namen deel uitmaken' (wat wel het geval is in de naam van het waterschap *Sneeker Meer* (met dubbele *ee*)). Van der Meulen (1971:

93), die dit probleem signaleert, merkt dan ook terecht op dat dit 'al met al een lastige voorlopige "regeling"' is.<sup>2</sup>

Tot slot kan men zich afvragen of de officiële regeling ook hier weer niet achterloopt bij de gangbare praktijk. Zouden echt nog veel mensen, behalve wanneer het gaat om gemeentenamen zoals 's-Hertogenbosch, Oudenbosch, Heerenveen e.d., op de officiële wijze bijv. spellen *de Hoeksche Waard, het Veersche Meer, 't Goeresche Gal?*

### 3.1.2

Het Spellingbesluit werd genomen op 9 maart 1946. Artikel 3 bepaalde dat de uitvoering van de voorschriften uiterlijk 3 jaar later voltooid moest zijn. De minister had in zijn verslag aan de regent tot deze overgangperiode geadviseerd 'opdat de aanpassing in het onderwijs en in de administratie zonder ontreddeering zou kunnen geschieden, en de belangen der uitgevers zouden geëerbiedigd worden'. Niettemin verzoekt de Eerste Minister op 19 april 1947 alle departementen, met het oog op eenheid binnen het taalgebied, de nieuwe spelregels overal gelijktijdig in te voeren per 1 mei 1947, datum waarop de Nederlandse wet van 14 februari 1947 in werking treedt.

Trad de Spellingwet in Nederland dus al snel na de uitvaardiging in werking, de op 25 augustus 1954 verschenen Woordenlijst werd daarentegen pas per 1 september 1955 ingevoerd. Dit verschil in overgangstijd is wel verklaarbaar: de wijzigingen die de wet van 1947 bevatte, behoorden tot de 'spelling-Marchant', die al sinds 1934 op de Nederlandse scholen werd onderwezen, terwijl de Woordenlijst ook voor het onderwijs veel nieuws bracht.

Hiermee raken we aan een ander aspect van de fasering: de niet gelijktijdige invoering van een spellingwijziging in verschillende sectoren van de maatschappij. De eerste auteur van deze notitie behoort zelf tot de generatie die op de lagere school (al) *leren*, zo en *Nederlands* heeft leren schrijven, terwijl de overheidsinstellingen, bedrijven, kranten, enz. (nog) *leeren*, *zoo* en *Nederlandsch* spelden. Of dit tot veel ernstige identiteitscrises bij de toenmalige Nederlandse schooljeugd geleid heeft, is hem niet bekend, maar de discrepantie tussen de wereld van de volwassenen en die van de school op zo'n belangrijk gebied als 'taal' (van welk vak de inhoud op de lagere school zoals bekend voor een heel groot deel uit spelling bestaat)

<sup>2</sup> De Belgische tekst is overigens duidelijker dan de Nederlandse, die de volgende, o.i. contradictorische formulering bevat (cursivering van ons): "Het grondwoord [...], *behoudt* den vorm, dien het krachtens den algemeenen maatregel van bestuur, *uit te vaardigen* op grond van regel 6 heeft, [...]."

was wel vreemd. Drie ijsjes van vijf kostten niet alleen in de rekenles maar ook op straat vijftien cent; Zandvoort lag niet alleen op school maar ook in de vakantie aan de Noordzee - maar wat 'taal' betreft was er dat verschil tussen 'oude spelling' en 'nieuwe spelling'.

### 3.2 Consistentie

#### 3.2.1

Een van de belangrijkste innovaties die de Woordenlijst in 1954 bracht, waren de 'dubbelvormen': in veel gevallen werden twee spellingen (bijv. *bioscoop*, ook: *bioskoop*; *vakantie*, ook: *vacantie*) of twee voornaamwoordelijke aanduidingen (bijv. *tafel*, v.(m.)) toegelaten. Strikt genomen was het openlaten van twee mogelijkheden in spelling of grammaticaal bepaald woordgebruik niet geheel nieuw: Spellingbesluit en Spellingwet hadden de uitgang *-e* in woorden als *mijn* en de naamvals-*n* bij bijvoeglijke woorden facultatief gesteld, waardoor 'dubbelvormen' als *aan mijne ouders* naast *aan mijn ouders* en *van den oudsten zoon* naast *van de oudste zoon* mogelijk werden. Maar hier ging het om taalvormen die vrijwel niemand meer gebruikte (*aan mijne ouders*) of om volkomen kunstmatige spellvormen waarvan men blij was verlost te zijn (*van den oudsten zoon*). Dat neemt niet weg dat de Belgische minister van onderwijs het blijkens een circulaire van 5 juli 1946 nodig achtte dat de naamvals-*n* op de lagere school verder onderwezen zou worden 'aangezien echter in een groot gedeelte van ons taalgebied de gebruikers van de beschaafde omgangstaal de buigings-*n* nog levendig aanvoelen [...]' (geciteerd uit *De spelling van de Nederlandse taal*, p. 78).

Gaven de 'dubbelvormen' van 1946/1947 nauwelijks aanleiding tot protest, die van 1954 des te meer. Men wilde vastheid, duidelijkheid. Vandaar dat er tegelijk met de invoering van het Groene Boekje een aantal 'uitvoeringsbepalingen' verschenen, die de door de Woordenlijstcommissie gegeven vrijheid weer inperkten. In Nederland werd zowel voor de overheid (in een beschikking van de waarnemend Minister-President, Minister van Algemene Zaken a.i., dd. 26 augustus 1955 no. 44352) als voor het onderwijs (in een circulaire van de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen a.i. dd. 23 augustus 1955 no. 909 1 Kabinet aan de scholen) bepaald dat de voorkeurspelling van de bastaardwoorden moest worden gevolgd, terwijl de overheid bovendien nog de 'v.(m.)-woorden' als vrouwelijk moest behandelen. (Op de verschillen in de bepalingen voor overheid en onderwijs wordt ingegaan in paragraaf 4.) In België werd voor ambtelijk en onderwijsgebruik de voorkeurspelling voorgeschreven in afwachting van

definitieve voorschriften (circulaire van de Minister van Openbaar Onderwijs dd. 18 oktober 1955). Op deze spellingmaatregel voor het 'overgangsjaar 1955-56' wordt voortdurend teruggekomen in allerlei circulaire, gericht aan departementen en diverse geledingen van onderwijs en openbaar leven (23 januari 1956, 9 mei 1956, 6 september 1956, 8 juli 1957; op 14 september 1959 heet het nog 'in afwachting van een definitieve overeenkomst tussen Nederland en België, die hopelijk niet lang meer zal uitblijven'). Leraren krijgen de raad 'de "verkeerde" vorm op het werk van de leerlingen stelselmatig te wijzigen, voorlopig echter zonder punten af te trekken'. Wat de voornaamwoordelijke aanduiding betreft, wordt bepaald dat waar volgens de Woordenlijst twee genera mogelijk zijn, beide officieel toegelaten zijn (18 oktober 1955, 23 januari 1956 en 9 mei 1956).

Het is de vraag of we hier inderdaad te maken hebben met 'uitvoeringsbepalingen', dus concrete voorschriften voor de toepassing van bepaalde algemene regels. Gaat het niet veeleer om nieuwe regels, die minstens tegen de geest van eerder gegeven regels indruisen?

Wat de bastaardwoorden betreft geeft de Woordenlijstcommissie de volgende verantwoording van haar werkwijze: 'In een aantal gevallen hebben we dubbelvormen toegelaten en dan onze voorkeur aan een van beide spellingen gegeven door deze voorop te plaatsen. Hierbij hebben we ons uitsluitend door reeds bestaande spellinggewoonten laten leiden. In ruime mate zijn zulke dubbelvormen aanvaard bij de  $c = k$ . We zijn daarbij uitgegaan van het feit, dat weliswaar in Nederland de  $c$  een vaste positie heeft, waarin men geen verandering wenst en die ook bij het onderwijs geen ernstige bezwaren oplevert, doch dat in België de spelling met  $k$  minder weerstand ontmoet. We hebben gemeend, deze toestand te moeten erkennen door in het algemeen de spelling met  $c$  te handhaven en daarnaast die met  $k$  in vele gevallen toe te laten' (blz. XLVI). Nu is zoals bekend de spelling met  $k$  meestal niet de voorkeurspelling. Door die laatste - dus meestal de  $c$ -spelling - voor overheid en onderwijs voor te schrijven, hebben de betrokken ministers een door de commissie uitdrukkelijk bedoelde keuzemogelijkheid ongedaan gemaakt. Op die manier kreeg de Woordenlijst min of meer het karakter van een spellingwetboek (zie Couvreur, 1972: 288).

Belangrijk is ook dat de Woordenlijstcommissie een dynamische visie op de spelling had, de ministers - getuige hun fixeren van één spelvorm - blijkbaar een statische. De commissie zag een ontwikkeling in de spellinggewoonten die ze niet wilde tegenhouden. Door de aanwezigheid van officieel toegelaten dubbelvormen zou die ontwikkeling ongestoord verder kunnen gaan, hetzij - om bij de



*c/k*-spellingen te blijven - in de richting van de *c*, hetzij in de richting van de *k*. Dat de commissie zo dacht, blijkt uit haar uitspraak: 'Bij een volgende bewerking van de woordenlijst kan met dan gebleken voorkeur rekening worden gehouden' (t.a.p.).

Natuurlijk kan men zich afvragen of de commissie zich gerealiseerd heeft wat haar dubbelvormen en voorkeurspellingen voor de onderwijspraktijk zouden betekenen. Een vraag als: 'Hoe schrijf je *vakantie*?' was niet meer zoals vroeger te beantwoorden met: 'Met een *c*' (wat inhield dat andere spellingen, bijv. met een *k*, fout waren). Het antwoord moest volgens de Woordenlijst voortaan luiden: 'Met een *k* of met een *c*; een *k* is beter, maar een *c* is niet fout'. Dergelijke subtiliteiten waren zeker aan een scholier anno 1954, die alleen dacht in categorieën als: 'Wordt er een punt voor afgetrokken of niet?', niet besteed. Maar deze vragen, en de hiermee verbonden problematiek, zijn niet aan de orde in deze notitie, die immers gaat over de wettelijke en bestuurlijke, niet de pedagogisch-didactische aspecten van spelling en spellingregeling.

Wat de voornaamwoordelijke aanduiding betreft gaf de commissie in een groot aantal gevallen wel twee mogelijkheden, namelijk behandeling van een substantief als vrouwelijk ofwel als mannelijk, maar in het algemeen zonder een voorkeur voor een van beide uit te spreken. Op blz. XXI van de Woordenlijst lezen we immers: 'Het teken '*v.(m.)*' geeft aan, dat het aldus gemerkte substantief een *zij*-woord is, dat ook als *hij*-woord mag worden behandeld. Dit wil dus niet zeggen dat men in het Zuiden het *hij*-gebruik dient te volgen, terwijl het anderzijds in het Noorden geenszins verboden is, zich aan de schrijftraditie te blijven houden.' Toch werd in de hierboven genoemde circulaire voor de Nederlandse overheid voorgeschreven dat *alle* '*v.(m.)*-woorden' met vrouwelijke voornaamwoorden moesten worden aangeduid.

We kunnen dus wel vaststellen dat de overheid met de hier besproken 'uitvoeringsbepalingen' inging tegen de door haar zelf gepubliceerde Woordenlijst met bijbehorende leidraad, die op grond van het Spellingbesluit-1946 en de Spellingwet-1947 was samengesteld door een officiële commissie. Wat de bastaardwoorden betreft kon ze zich in zekere mate beroepen op een door deze commissie uitgesproken voorkeur. Voor de voornaamwoordelijke aanduiding gold dit alleen met betrekking tot een zeer beperkte groep woorden, nl. de zg. '*eer-* en *deugd-*groep', waarvan op blz. XXI van de Woordenlijst wordt vermeld dat aan deze woorden 'het teken '*v.(m.)*' gegeven (is), maar met dien verstande dat de *zij*-aanduiding de voorkeur heeft'.

Een ander aspect van de 'uitvoeringsbepalingen', dat het beste eveneens in deze subparagraaf besproken kan worden, is de (on-)duidelijkheid van de gegeven voorschriften. In de bovenvermelde Nederlandse circulaire voor het onderwijs (hier geciteerd uit *De spelling van de Nederlandse taal*) werd t.a.v. 'de ongelijkwaardige dubbelvormen van een aantal bastaardwoorden' (blz. 55) bepaald: 'Voor wat deze woorden betreft, wordt de voorkeurspelling gevolgd. Het gelijkmatig gebruik van de andere spelling wordt echter niet als fout aangemerkt' (blz. 56).

Er rijzen hier problemen met betrekking tot de betekenis van het woord 'gelijkmatig', dat eveneens gebruikt wordt in de bepaling omtrent de voornaamwoordelijke aanduiding. De verderop in de circulaire gegeven 'toelichting' lost deze problemen niet op. Daar staat nl.: 'Waar in deze richtlijnen wordt gesproken van het "gelijkmatig gebruik" [...], wordt hiermee bedoeld een dooreengebruiken van varianten [...] tegen te gaan' (blz. 57). (Voor het volledige citaat zie blz. 3 van deze notitie, waar het in ander verband wordt aangehaald.) In deze passage kan 'bedoeld' alleen 'beoogd' betekenen: er wordt aangegeven wat het doel van de bepaling is, niet hoe de term 'gelijkmatig' moet worden geïnterpreteerd.

Het eerste probleem is van kwantitatieve aard. Dat er staat 'het gelijkmatig gebruik', en niet bijv. 'het consequente gebruik' of -nog duidelijker, zij het minder fraai - 'het bij alle woorden waar dubbelvormen voorkomen gebruiken', lijkt op een zekere soepelheid te wijzen. Laten we veronderstellen dat een leerling die niet in 100 procent, maar in 95 of 90 procent van de betrokken gevallen de 'andere spelling' gebruikt, zulks 'niet als fout aangemerkt' wordt. Schrijft een leerling in een opstel waarin hij tienmaal de woorden *structuur* en *structureel* gebruikt, deze woorden negenmaal met een *k* ('andere spelling') en éénmaal met een *c* (voorkeurspelling), dan maakt hij dus geen (als zodanig 'meegetelde') spelfout. Maar als hij zevenmaal *k* en driemaal *c* schrijft, is het niet 'gelijkmatig' meer en heeft hij drie spelfouten gemaakt, terwijl hij toch in drie gevallen de 'goede' spelling heeft gebruikt! Rekent men de andere kant op: hij spelt niet 'gelijkmatig' de 'andere spelling', dus heeft hij zeven fouten gemaakt omdat hij zevenmaal van de voorkeurspelling is afgeweken, dan is de betrokken leerling nog verder van huis. Volgens de letter van de circulaire zou hij trouwens één spelfout maken als hij negenmaal *structuur* en éénmaal *struktuur* zou schrijven, want over 'gelijkmatig gebruik van de voorkeurspelling' wordt niet gerept. Dit alles klinkt misschien als spijkers op laag water zoeken, maar in de onderwijspraktijk spelen de correctie en de daarvoor te hanteren normen nu eenmaal een grote rol.

Een ander probleem is of de term ‘gelijkmatig’ per woord of per categorie bedoeld is. In het eerste geval zou een leerling aan de eisen voldoen als hij altijd (of bijna altijd: zie de vorige alinea) enerzijds *structuur*, *frekwent* en *eksamen* (‘andere spelling’) zou schrijven, maar anderzijds *collecte*, *quantum* en *excuus* (voorkeurspelling). Het vereist weinig fantasie om zich voor te stellen dat het schriftelijk werk van een dergelijke leerling er ten aanzien van de spellingen met *k* of *c*, *kw* of *qu* en *ks* of *x* nogal ‘ongelijkmatig’ uit zou zien.

Is ‘het gelijkmatig gebruik van de andere spelling’ echter voor de hele categorie van de dubbelvormen bedoeld, dan zou een leerling die hieraan wil voldoen weliswaar zowel *structuur*, *frekwent* en *eksamen* als *kollekte*, *kwantum* en *ekskuus* moeten schrijven, maar ook *vacantie*, *october*, *candidaat*, *quantiteit*, *quintet* en *quartoformaat*, want ook die vallen onder het begrip ‘andere spelling’ zoals de circulaire het gebruikt, nl. als tegenstelling van ‘voorkeurspelling’.

Misschien is hier echter niet de tegenstelling ‘voorkeurspelling versus niet-voorkeurspelling’ bedoeld, maar wat men wel noemt ‘traditionele versus progressieve spelling’. Dan is de circulaire op dit punt dus niet zozeer onduidelijk als wel onjuist geformuleerd. Bovendien zou de overheid, als ze in alle gevallen de voorkeur zou willen geven aan de traditionele spelling, zich nog verder verwijderen van haar Woordenlijstcommissie, die immers een niet onaanzienlijk aantal ‘progressieve’ spelvormen tot ‘voorkeurspelling’ verklaard heeft.

### 3.2.3

Ten slotte moeten in deze subparagraaf enkele woorden gewijd worden aan de alleen in Nederland verschenen *Lijst van Landennamen*, samengesteld door de Commissie voor de Spelling van Buitenlandse Aardrijkskundige Namen (Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage 1980).

In de Spellingwet-1947 is geen regeling van de schrijfwijze van buitenlandse aardrijkskundige namen in het vooruitzicht gesteld. Dat was ook niet nodig: in artikel 1, lid 9 van die wet wordt bepaald: ‘Namen van landen, zeeën, rivieren, steden, enz. buiten Nederland en België, waarvoor het Nederlandsch een eigen vorm heeft, alsmede hun samenstellingen en afleidingen, volgen de regels 1 tot en met 3’. (Deze regels betreffen de spelling van *e/ee*, *o/oo* en *s/sch*.) Dat de Lijst van Landennamen niet als een uitvloeisel van de Spellingwet-1947 te beschouwen is, was voor de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, dr. A. Pais, die tekende voor het ‘Ten geleide’ van deze lijst, blijkbaar aanleiding daarin te vermelden: ‘Deze “Lijst van Landennamen” staat niet in tegenspraak tot de Spelling-wet 1947 (sic). Gezien artikel 1, lid 9 van deze wet, dat

gaat over de Nederlandse vormen van aardrijkskundige namen buiten Nederland, moet het deelrapport worden beschouwd als een bijdrage tot normalisering.' Als de tweede aangehaalde zin bedoeld is als argumentatie voor de eerste, is die enigszins merkwaardig omdat in het genoemde wetsartikel niet over normalisering gesproken wordt. Maar daaruit volgt natuurlijk nog niet dat de lijst in tegenspraak is met de wet.

Dat volgt wel ergens anders uit, als we de Woordenlijst tenminste gelijk mogen stellen met 'de wet'. In ieder geval is de officiële Woordenlijst wel een direct uitvloeisel van de Spellingwet-1947 en de Lijst van Landennamen 'wijkt [...] op de punten van aaneenschrijving en het gebruik van hoofdletters af van de voorschriften van de Woordenlijst van de Nederlandse Taal' zoals in het Ten geleide vermeld wordt en trouwens in de lijst zelf direct in het oog springt.

Deze notitie is niet de plaats voor een inhoudelijke evaluatie van de afwijkingen van de Lijst van Landennamen t.o.v. de Woordenlijst. Wel zijn twee andere zinnen uit het Ten geleide van eerstgenoemde publikatie hier van belang, nl.: 'Deze publikatie wil bevorderen dat de adviezen van het deelrapport ingang zullen vinden, zonder dat ze nu terstond tot voorschriften in eigenlijke zin worden verheven' en: 'Een en ander maakt het mijns inziens wenselijk dat de voorstellen in deze "Lijst van Landennamen" nu navolging zullen vinden, zelfs als de formele bekrachtiging later haar beslag zal krijgen'. Enerzijds wordt hier dus gesproken over 'adviezen' en 'voorstellen', anderzijds is het wel de uitgesproken bedoeling van de minister dat de lijst in de praktijk gevolgd gaat worden.

Nu zijn er natuurlijk ook in het verleden door officiële commissies adviezen gegeven die afweken van de regels van de Woordenlijst. De belangrijkste zijn die van de 'bastaardwoordencommissie'-Pée/Wesselings. Maar de publikaties van deze commissie manifesteerden zich veel duidelijker als adviezen. Ze waren getiteld '*Rapport van de Belgisch-Nederlandse commissie voor de spelling van de bastaardwoorden*' (1967) en '*Eindvoorstellen van de Nederlands-Belgische commissie voor de spelling van de bastaardwoorden*' (1969) (cursivering van schrijvers dezes) – terwijl de Lijst van Landennamen in haar titel geen enkel blijk van voorlopigheid geeft – én ze waren niet voorzien van een ministerieel Ten geleide waarin aangeraden wordt de adviezen maar vast op te volgen.

Hoewel bekend is dat de wet eerder de maatschappelijke ontwikkeling volgt dan omgekeerd, doet het toch vreemd aan dat de minister in feite wetsovertreding aanbeveelt. Voor de redactie van de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (ANS) is dit laatste in ieder geval

aanleiding geweest de in de Lijst van Landennamen voorgestelde afwijkingen van de Woordenlijst niet over te nemen.

#### Voor wie wordt er geregeld?

In de Spellingwet-1947 wordt duidelijk aangegeven dat de daarin vermelde voorschriften gelden voor twee sectoren van de maatschappij, die we korthedshalve kunnen aanduiden als ‘overheid’ en ‘onderwijs’ (artikel 2, resp. artikel 3 en 4; voor de teksten daarvan zie hieronder). Deze sectoren worden ook genoemd in het Belgische besluit van 1946 (artikel 1; zie voor de tekst daarvan eveneens hieronder).

Bij de bestudering van de hierboven in paragraaf 3.2 genoemde Nederlandse ‘uitvoeringsbepalingen’, de ministeriële circulaires die voor de genoemde sectoren van de maatschappij bestemd waren, valt echter iets op waaraan in 3.2 geen expliciete aandacht is besteed, nl. dat ze belangrijke verschillen te zien geven. De verschillpunten zijn:

- de overheid moet zich aan de voorkeurspelling houden; voor het onderwijs geldt dat in beginsel ook, maar ‘het gelijkmatig gebruik van de andere spelling wordt [...] niet als fout aangemerkt’
- de overheid dient de ‘v.(m.)-woorden’ als vrouwelijk te behandelen; bij het onderwijs geldt dit alleen voor de zg. ‘*eer-* en *deugd-*groep’ (Woordenlijst, blz. xxix).

Eenvoudig geformuleerd zouden we dus kunnen stellen dat aan de overheidsdienaren hogere eisen gesteld worden dan aan de schooljeugd. Redenen hiervoor lijken niet moeilijk te vinden: enerzijds hebben ambtenaren hun opleiding voltooid en voor een beroep gekozen waarin ze veel met (geschreven) taal te maken hebben, terwijl scholieren nog met hun opleiding bezig zijn en velen van hen na hun schooltijd weinig meer zullen schrijven; anderzijds is ‘de taal van Den Haag’ van nature traditioneler, wat in overeenstemming is met de gegeven bepalingen, terwijl de taal van de school veel meer die van ‘gans het volk’ is, althans zou moeten zijn.

Misschien is er echter nog een andere factor in het spel. In *De spelling van de Nederlandse taal* lezen we op blz. 82-83: ‘In Nederland kon – als gevolg van de grondwettelijk gewaarborgde vrijheid van onderwijs – aan de scholen niet de verplichting worden opgelegd tot het gebruiken van de ambtelijk voorgeschreven voorkeurspelling’. (Blijkens deze formulering en de context gold dit niet voor België.) Zijn de bepalingen in de circulaire voor het onderwijs om deze reden zo soepel?

Als dit waar is, als de regering dus in spellingzaken bepaalde

verplichtingen niet aan de scholen kan opleggen die ze wel kan opleggen aan haar ambtenaren, kunnen we alleen maar tot de uitermate interessante conclusie komen dat de Spellingwet-1947 in strijd is met de Nederlandse Grondwet. Er wordt namelijk in de wetstekst – anders dan in de circulaires – geen enkel onderscheid gemaakt tussen wat aan de overheid en wat aan het onderwijs wordt voorgeschreven:

‘ARTIKEL 2 De officieele schrijfwijze van de Nederlandsche taal wordt gevolgd in alle van de Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren uitgaande, in het Nederlandsch gestelde, stukken.

ARTIKEL 3 De instellingen van openbaar, zoowel als van gesubsidieerd bijzonder onderwijs, volgen de officieele schrijfwijze van de Nederlandsche taal.

ARTIKEL 4 Examens komen niet voor erkenning, medewerking of steun, middellijk of onmiddellijk, van overheidswege in aanmerking, indien het reglement geen waarborgen bevat, dat de officieele schrijfwijze van de Nederlandsche taal zal worden gevolgd.’

Een neerlandicus kan dit probleem slechts signaleren; de oplossing moet hij overlaten aan ter zake deskundigen.

Een ander probleem dient zich aan bij de tekst van artikel 1 van het Belgische besluit (cursivering van ons):

“De conclusies die genomen en de regels die voorgesteld werden door de Nederlandsch-Belgische Commissie, opgericht overeenkomstig de gezamenlijke verklaring door de Belgische en de Nederlandsche regeeringen op 20 maart 1944 te Londen afgelegd, worden, zooals zij geformuleerd zijn in de hierbij gevoegde bijlage, aangenomen *voor het onderwijs van het Nederlandsch*, voor de administratieve briefwisseling, voor den Nederlandschen tekst der wetten en besluiten en, *in het algemeen, voor alle openbare akten* uitgaande van de wettig aangestelde overheid.”

In deze tekst valt op dat er sprake is van het onderwijs *van* het Nederlands, waaruit geconcludeerd zou moeten worden dat de nieuwe voorschriften alleen voor één vak gelden, anders had er moeten staan *in*. Het is natuurlijk wel zo dat het vak Nederlands bij uitstek bij de nieuwe regeling betrokken is. Vandaar dat in verschillende circulaires in eerste instantie “de leraars in [sic] de Nederlandse taal verzocht worden, [. . .], elke gelegenheid te baat te nemen om de leerlingen op de hoogte te brengen van de spellingsbesluiten waarover sprake in de circulaire van 18 October [sic!] 1955”.

**Bibliografie**

Couvreur, Walter, '[Sluipmoord op de spelling]', in: *Wetenschappelijke Tijdingen* 31, 1972, 257-294.

*Eindvoorstellen van de Nederlands-Belgische commissie voor de spelling van de basistaardwoorden*, 's-Gravenhage, 1969.

*Historische woorden* (Proeve van bewerking), z.pl., z.j.

*Lijst van Landennamen*; samengesteld door de Commissie voor de Spelling van Buitenlandse Aardrijkskundige Namen, 's-Gravenhage, 1980.

Meulen, Jr. van der, *Spellinginstructie en woordverklaring. Het betwijfelde teken*.

Instructieboek voor spelling, buiging, interpunctie en woordbegrip voor voortgezet onderwijs en zelfstudie, Groningen 1971<sup>12</sup>.

*Rapport van de Belgisch-Nederlandse commissie voor de spelling van de basistaardwoorden*, z.pl., 1967.

*De spelling van de Nederlandse taal*, 3e bijgewerkte druk, 's-Gravenhage, 1980.

*Woordenlijst van de Nederlandse taal*, 's-Gravenhage, 1954.

september 1985

In de reeks *Voorzetten* verschijnen probleemstellende notities over onderwerpen die de Nederlandse Taalunie ter barte gaan.

De notities in deze reeks zijn doorgaans geschreven in opdracht van de Nederlandse Taalunie. Dat betekent dan dat de keuze van de onderwerpen afkomstig is van die organisatie, en soms zelfs de vraagstelling. De notities verschijnen onder de naam van de auteur. De door de auteur(s) ingenomen standpunten geven immers niet noodzakelijkerwijze de opvatting weer van de Nederlandse Taalunie.

De Nederlandse Taalunie is een intergouvernementele organisatie, die in het leven is geroepen bij verdrag tussen Nederland en België. Zij heeft tot doel de integratie van Nederland en de Nederlandstalige gemeenschap in België op het gebied van de Nederlandse taal en letteren in de ruimste zin.

Het verdrag werd gesloten op 9 september 1980 te Brussel. Het werd vervolgens geratificeerd door het Nederlandse parlement en – krachtens de Belgische grondwetswijziging van augustus 1980 – door de Vlaamse Raad. De uitvoering van het verdrag is opgedragen aan de Nederlandse regering en aan de Vlaamse Executieve.

J. de Rooij is wetenschappelijk hoofdmedewerker van het P. J. Meertens-Instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam en hij is voorzitter van de Werkgroep Certificaat Nederlands als vreemde taal.

W. Haeseryn is wetenschappelijk medewerker van de Katholieke Universiteit Leuven, werkzaam aan de Katholieke Universiteit Nijmegen. Beiden zijn redacteuren van de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (ANS).

*Wolters-Noordhoff Groningen*  
*Wolters Leuven*